

et- TEKÂSÜR SÛRESİ

Tekâsür kelimesi Arapça (çokluk) anlamına gelen (kesret) kelimesinden türemiştir. Bu sure-i şerif Kur'ân-ı Kerîm'in 102. inci sûresi olup ismini birinci âyette geçen (Tekâsür) kelimesinden almıştır. (Tekâsür) , çokluk yarışı , çoklukla oyalanma ve övünmek anlamlarına gelmektedir. (Tekâsür) kelimesi, insanların daha çok maddiyat elde etmeyi ana gaye edinmesi, bu hususta birbirleriyle yarışması ve birbirlerine karşı bunların çokluğu ile öğünmesi mânalarını da barındırmaktadır.

Ünlü müfessir Fahreddin Râzi' ye göre Allah Teâlâ bu sûre-i şerifte mal, makam, mevki, akrabalar, çocuklar, yardımcıları , mensup olduğu kabile (toplum kesimi) gibi şeylerle veya diğer bilcümle dünya lezzetleri ve nefsâni arzu ve istekler kabilinden olan şeylere fazlaca meyletmeyi ve bunlarla övünmeyi kınamaktadır. Çünkü , insanın hayatta çoğaltmak (arttırmak) için gayret sarfetmesi gereken esas şeyler ebedi saadetine vesile olacak , ilim , güzel ahlak ve yüksek insani vasıflar başta olmak üzere zikir, fikir (tefekür) , ibadetler , Cenâb-ı Hakk'ın rızâsını kazanmaya yönelik her türlü sâlih ameller olması gerekir . Mal, mevki , makam, maddiyet v.b çoğaltma yarışına girmek ve bunlarla övünmek ve hayatın ana gayesini sadece bunlara hasretmek, gerçek anlamda değeri olmayan ve fâni birtakım şeylerle meşguliyet olduğu cihetle , âkil bir insana yakışmaz.

SEBEB - İ NÜZUL (Sûre'nin iniş sebebi) :

Cahiliye Arapları , mal, evlât ve akrabalarının çokluğunu bir gurur ve şeref sebebi sayarlar, hatta bu hususta yaşayanlarla yetinmeyip kabilelerinin üstünlüğünü geçmişleriyle de isbat etmek için kabirlere giderler, ölmüş akrabalarının çokluğuyla da övünürlerdi. Rivayete göre Abd-ı Menaf oğulları ile Sehm oğulları arasındaki üstünlük yarışı o dereceye varmıştı ki, nihayet kabristana gidip ölmüş atalarını da saydılar ve “ Biz sizden daha çokuz” diye övündüler. Sûrenin iniş sebebi olarak bu tür rivayetler anlatılmış olmakla birlikte - âyetlerin hükmü iniş sebebiyle , yani belli bir olayla kısıtlanamayacağı , başka bir ifade ile umumi olduğu için - genel anlamda insan fitratındaki (*yaratılışındaki*) mal, mülk, evlad , makam, taraftarlar ve benzer dünyevi çokluklar ile yarışma , bunlarla övünme ve benzeri davranışlar eleştirilmekte , gerçek üstünlüğün bunlar olmadığı ve âhirette ortaya çıkacağı belirtilmektedir.

Bu giriş kısmından sonra âyet-i kerîmelerin tek tek açıklaması şöyledir :

Bismillâhi'r -Rahmâni'r - Rahîm
(Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla)

1. Çokluk kuruntusu (çoklukla övünme) **size o derece oyaladı ki** ("Elhâkum-ut tekâsür")

2. Nihayet kabirleri ziyaret ettiniz. (" Hattâ zurtüm-ül mekâbir ")

Birinci açıklama: Mal, mülk, evlatların çokluğuyla övünmek veya mevki- makamla gururlanmak ve bu suretle Hak'dan yüz çevirip gaflete düşmek sizleri bütün hayatınız boyunca, tâ ki kabirleri ziyaret etmenize, yâni ölüp kabre girinceye kadar meşgul etti , oyaladı . (Halbuki bu ömür sermayesi sizlere sadece bunlarla meşgul olmanız için verilmemişti)

İkinci açıklama : Dünyevi ve fâni şeylerle meşgul olmak ve bunların çokluğuyla övünmek sizi , bâki (*kalıcı*) meyveler veren ilim, ibadet, taat gibi ameller yapmaktan uzaklaştırdı ,tâ ki ölüp kabre girdiniz. Ömürlerinizi dünyevi emeller peşinde koşarak zâyî ettiniz ve sizin için çok mühim olan

âhiretiniz için çalışmaktan, yâni kulluk vazifelerinizi yapmaktan , Allah'ı *celle celâluhu* zikretmekten, ebedi saadet ve selametinize vesile olacak ibadetlerden, sâlih amellerden yüz çevirdiniz.

Üçüncü açıklama : Sizi dünya metâ'ı ile evlad ve akrabasının çokluğu o kadar meşgul etti ki, hayatta olanlarla yetinmeyip gidip kabirde olanları da saydınız. Ve dünyada buldukça da (kabrinize defn olununcaya kadar da) bu gibi şeylerle övünmekten vazgeçmediniz ... Yâni, Cenâbı Hak bu âyette mal, makam, akraba, ahabab, v.b gibi şeylerle ve – gerçek anlamda bir değeri olmayan - diğer bilcümle dünya lezzetleri (ör : zenginlik , v.b) ve nefsâni arzular türünden şeylere gönül bağlamayı ve onlarla övünmeyi kınamaktadır . Şayet övünmek gerekseydi, insanın ebedi saadetine sebep olacak iman, ilim, takva, güzel ahlak ve yüksek insani meziyetler gibi değerlerle övünmek daha doğru olurdu (*kı esasen bunlar da Cenâb-ı Hak'kın lütfudur , kul'a ait değildir*)

Sahâbeden Abdullah bin Şihhir *radiyallahu anhi* şöyle demiştir :

“Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yanına gittiğimde (**Elhâkum-ut tekâsür** = Çokluk kuruntusu sizi oyaladı) âyetini okumakta idi . Sonra şöyle buyurdu :

“ Âdemoğlu malım, malım, der durur. Halbuki senin malından yiyip tükettiğin yahut giyip eskittiğin ya da sadaka vererek ecrini kazandığından başka bir şeyin var mıdır ? ” (*Müslim, Zühûd; Tirmizi ; Nesâi*)

Peygamber Efendimiz s.av Hazret-i Âişe'ye hitâben de şöyle buyurmuşlardır :

“Ey Âişe , cennetde benimle birlikte olmayı istiyorsan, dünyalık olarak bir yolcunun azığı kadarı sana kâfidir. Zenginlerle oturup kalkmaktan uzak dur. Elbiselerini yamamadıkça eskimiş sayma. ” (*Tirmizi, Libas*) .

Yine , Efendimiz aleyhisselâm şöyle buyurmuşlardır :

“Allah'ım, beni sevenlere iffet ve kanaat nasib eyle. Bana buğzedenlere de çok mal ve evlat vererek meşgul et ! ” (*Acluni*) .

Ruhu'l Beyan tefsirinde bu hadis-i şerifler nakledildikten sonra şöyle denilmektedir (*c.3/s. 264*) :

“Ey kul, durumun hakikatine ve malın, kişiden hiçbir azabı gidermeyeceğine muttali oldun. Artık sana düşen, kanaat etmek , dünyalıkları azaltmak , mal ve mevki sahiplerine imrenmemektir”

Ne kadar hikmetli sözler ! İşte görüyoruz, nice ünlü zenginler – bazıları genç yaşlarda – vefat edip âhirete gidiyorlar. Yanlarında götürebildikleri ise, o milyar dolarlık servetlerden bir çöp parçası bile değildir , ancak Allah c.c rızası için hayır işleri yapmışlarsa, işte sadece onların sevabı o kişilerle birlikte âhirete gitmiştir. Kısacası, bu dünyada bizler sadece emanetçiyiz, hiçbir şeye - hatta nefsimize bile mâlik (sahib) değiliz . Mülk'ün ve herşeyin gerçek sahibi Allah-u zül celal hazretleridir :

“ Göklerin ve yerin mülkü O'nundur ..”

Kur'ân-ı Kerim de çok sık tekrarlanan bir âyet-i celiledir.

“Mal sahibi, mülk sahibi, hani bunun ilk sahibi ? ”

“Mal da yalan, mülk de yalan, var biraz da sen oyalan ! ”

Cenâb-ı Hak dünya metâ'ıyla övünmeyi böylece kınadıktan sonra, dünya işlerinin Allah'a c.c kulluğa ve ibadete mâni olmasının câiz olmadığını ve bunun fenalığını insanların yakında idrak edeceklerini ikaz etmek üzere şöyle buyurmaktadır :

3. Hayır ! Yakında bileceksiniz (“ Kellâ sevfe ta'lemûn ”)

Bu tür şeylere gönül bağlayıp onlarla övünme ve böbürlenmenizin size neler getireceğini yakında bileceksiniz.. Dünya hayatına ve bu tür fâni şeylere bağlanıp da bunlarla övünmenin yanlışlığına bir misal olarak başka bir âyette Cenâb-ı Hak yağmurların ardından ortaya çıkan

güzel yeşil bitkileri vermektedir ki, bunlar da kısa bir yaşam döneminden sonra önce sararıp solar, sonra da kuruyup çerçöp olur (Bkz: *Hadid*, 20). Onun için, insan yakın bir zaman sonra elinden çıkıp bir hiç hükmüne gelecek fâni şeylere kalbini bağlamamalı, bunları gaye edinip de ebedi hayatını ziyan etmemelidir. İşte o bakımdan, bu emri kuvvetlendirmek için Cenâb-ı Hak tekrar buyuruyor :

4. Hayır, hayır ! Yakında bileceksiniz ! (" Sümme kellâ sevfe ta'lemûn "

İş hiç de sizin zannettiğiniz gibi değildir . Bu âlemde olan herşey (mal, mülk, evlatlar, v.b) sizlere emanet olarak verilmiştir, onların gerçek sahibi siz değilsiniz . Bâki olanları fâni olanlar ile değiştirmeyin ! Yakında, ölüm emri geldiği vakit, neyin ne olduğunu işte o zaman bileceksiniz. Övündüğünüz şeylerin hiçbirisinin ne kabrinizde, ne de hesap zamanında faydasını görmezsiniz. İnsan hayatta iken birtakım itikad (*inanç*) ve emeklerinden fayda ümid eder, ancak vefatında ve hesap zamanında bâtil itikad ve din'e aykırı emeklerin boşa gittiğini ve faydası olmadığını bilir (anlar) , ancak o zaman bilmek fayda vermez. Cenâb-ı Hak müminleri şöyle uyarmaktadır :
"Ey iman edenler ! Mallarınız ve çocuklarınız siz Allah'ı anmaktan alıkoymasın . Kim bunu yaparsa işte onlar ziyana uğrayanlardır " (*Münâfikun suresi, ayet 9*)

5. Hayır (öyle değil !) Şayet ilm-i yakîn ile bilseydiniz (" Kellâ lev ta'lemûne ilme'l yakîn "

Kişinin mal ve evlatlarının çok olması, o kişinin Allah c.c indinde değerli olduğunun kanıtı veya işareti değildir. Sebe' suresinde şöyle buyurulmaktadır:

" Halbuki size katımızda mertebeye yakınlık sağlayacak olan ne mallarınız, ne de evlatlarınızdır ; ancak iman edip sâlih amel işleyen müstesna .." (*Sebe', 37*)

Aksine, mal ve evlat çokluğunun müminler için bir imtihan vesilesi, kâfirler için ise azab vesilesi olduğunu Allah-u Teâlâ Kur'ân-ı Kerim de Enfal suresi 28.inci ve Tevbe suresi 55.inci âyetleri ile beyan buyurmaktadır.

Peygamber Efendimiz s.a.v ise bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadır :

" Ümmetime diğer ümmetlerin şu hastalıkları bulaşacaktır. Eşr (şımarılmak, küfrân-ı nimette bulunmak) , batar (kibirlenme, büyüklük taslama, haksızlık etme) , tekâsür (mal ve soy çokluğu ile övünmek ; dünya malını toplamada yarış) , dünyada birbine girmek (yani dünyalık şeyler için kapışmak) , tebâgud (birbirine kin tutma - husumet besleme), zulüm halini alacak kadar birbirini kıskanmak " (*Râmuz'ül'Ehadis No: 3747, Câmiüs-Sağır No: 4763*)

Dikkat edilirse, diğer ümmetlerden ümmet-i Muhammed'e (s.av) bulaşan bu manevi hastalıkların temelinde dünyaya dalmak, dünya menfaatleri peşinde koşmak vardır.

Yine, başka bir hadis-i şeriflerinde ise Efendimiz s.av şöyle buyurmaktadır :

"Hakkınızda fakirlikten korkmam , ancak tekâsürden korkarım. Hakkınızda hatadan korkmam, ancak kasden yaptığınız şeylerden korkarım " (*Râmuzü'l'Ehâdis, No: 4566*)

Kısacası Peygamber Efendimiz s.av ümmetinin dünyevi menfaatler yüzünden birbirleriyle kapışmalarından, birbirlerine düşmanlık etmelerinden ; tekâsüre kapılıp Allah-u Teâlâ'yı ve âhireti unutmalarından (ve bir de bilerek günah işlemelerinden) endişe etmektedir. Çünkü dünya sevgisi bütün kötülüklerin başıdır. Büyük harpler, katliâmlar hep insanoğlunun açgözlülüğü, dünya sevgisi, hırs ve tamahkârlığından çıkmıştır. Onun için yüce dinimiz insanları tekâsürden sakındırmakta, sabır, kanaat ve tevazu sahibi olmaya özendirilmektedir.

Ruhu'l Beyan tefsirinde : " Bilesin ki insanlar dünyada on şeyle iftihar edip övünürler " dedikten sonra bunların mal, evlat, güzellik, şefâat, hile ve düzenbazlık, fesâhat/ güzel konuşma, izzet ve şeref, dostlar, taraftar ve tâbiler ile asalet olduğu belirtilerek , kıyâmet günü bunların insanlara hiçbir faydası olmayacağı Kur'ân-ı Kerîmden ilgili ayetler ile açıklanmaktadır. (c.17, s. 322)

Onun için, ey insanlar ! Bu gibi şeylerle boşu boşuna övünüp böbürlenmeyin Şayet mal, evlad, v.b. gibi şeylerin çokluğu ile övünmenin, bunlara güvenip büyüklenmenin, gururlanmanın sonunu ilme'l yakîn (kesin bilgi ile) bilseydiniz, gâfil olmazdınız . Ve :

6. Elbette cehennemi görürdünüz ("leterevunne'l cahîm ")

Ve bu gibi şeylerle asla övünmezsiniz ; bu gibi boş ve yanlış düşünceler aklınıza gelmezdi. Ne var ki, sizler câhilsiniz ve bunu göremeyecek kadar gaflet içindesiniz. Üstelik, (bazılarınız) cehennemi inkâr ediyorsunuz. Boş ve değersiz kırıntılarla övünüp durmanızın , onlardan zevk almanızın , onların peşinde koşmanızın sebebi de bu aslında.

Sonra Cenâb-ı Hak , onları daha derin bir şekilde ihtar ve tehdit etmek için cehennemi görme olayının üzerinde şu şekilde tekrar durmaktadır :

7. Sonra onu elbette ki ayne'l yakîn olarak görürdünüz (Sümme leterevun-neha ayne'l yakîn)

Yâni size (gâfillere , kâfirlere) azab etmek için hazırlanmış cehennemi mahşer âleminde ayne'l yakîn (gözle) görür ve oradaki yerinizi ayan beyan anlardınız. Veya, bu âyetin mânası şöyle de olabilir : Yine kasem olsun ki, onu (o cehennem azabını) tattığınız vakit çaresiz, âhirette ayne'l yakîn (gözle görerek) mutlaka bileceksiniz.

8. Sonra, elbette ki o gün nimetlerden hesaba çekileceksiniz (sorulacaksınız) . ("Sümme letus'elünne yevmeizin an-in-nâim ")

Sonra kasem olsun ki, o gün elbetteki (siz oyalayan, Hak'dan, O'na itaat ve ibadet etmekten ayıran) nimetlerden sorulacaksınız .Onların hesabını vereceksiniz.

Ey Hakk'a verdiği sözünü ve ahdini unutan insanlar ! Dünyada iken nâil olduğunuz sıhhat ve selâmetten, servet ve kuvvetten , evlat ve akrabadan, kısacası sizi Hak'dan alıkoyan , O'na itaat ve ibadet etmekten engelleyen bu fâni nimetlerden , kendileriyle lezzet bulup övündüğünüz şeylerden kıyâmet günü hesaba çekileceksiniz . İşte o gün bu tür görüşlerinizin (övünmeler, v.b) ne kadar hatalı olduğu ortaya çıkacak, hevâ ve heveslerinizin , arzularınızın ne kadar boş ve bozuk olduğu anlaşılacaktır.

Âyet-i kerimede geçen " nimetler" in neler olduğu konusunda tefsir âlimleri, sahâbeden gelen rivayetlere dayanan değişik görüşler belirtmişlerdir. Buna göre nimetlerin , güvenlik ve sağlık (*İbn-i Mes'ud r.anh*), sağlık ve boş vakit (*Said bin Cübeyr r.anh*), görmek, işitmek ve organlar ile idrak etmek (*İbn-i Abbas r.anh*), yenilen içilen ve lezzet alınan şeyler (*Cabir b. Abdullah el-Ensari r.anh*), ve mutedil yaratılış, âfiyet, güzel meskenler, v.b şeyler olduğu söylenmiştir. Hadis-i şerif'te ise şöyle buyurulmuştur:

" Hiçbir kul, kıyâmet gününde , ömrünü nerde tükettiğinden, ilmiyle ne gibi işler yaptığından, malını nerede kazanıp nerede harcadığından, vücudunu nerede yıprattığından sorulmadıkça bulunduğu yerden kıpırdayamaz " (Tirmizi, Kıyâmet)

Kısacası, insan dünyada yaşadığı her an ilâhi nimetlere nâil olmaktadır. Vucudumuzun sıhhatı, latif havaları teneffüs etmemiz, lezziz suları içmemiz , güzel gıdalarla beslenmemiz, iyi meskenlerde oturmamız ve diğerleri ... , sayılamayacak kadar nimetler içindeyiz. Bir yudum su içebilmek , bir

nefesi sıhhatle alıp verebilmek bile icabında ne kadar büyük nimettir. Dünyanın yarısına hükmeden Sultan Süleyman bile :

“Halk içinde muteber bir nesne yok , devlet gibi “

“Olmaya devlet cibanda **bir nefes sıhhat gibi** “ dememiş mi ?

İşte bu nimetlere karşı bize düşen vazife ise bunları bize ihsan buyuran Cenâb-ı Rabbü'l âlemîn'e her dâim hamd ve şükr ederek kulluk vazifelerimizi yerine getirmeye çalışmaktan ibarettir.

Cenâb-ı Hak bu hususta hepimizi muvaffak etsin. Âmin

Ruhu'l Beyan tefsirinde , önceki âyetler ile birlikte bu âyete şöyle mâna verilmektedir :

“Yakıcı ateşi gördüğünüz ve ona girmek üzere geldiğiniz gün , sadece kendileriyle lezzetlenmek ve haz almak için dinden ve mükellefiyetlerden alıkondüğünüz nimetlerden hesaba çekileceksiniz ve şükrü terk ettiğiniz için azâb edileceksiniz. Âyete bu şekilde mânâ veriyoruz, çünkü

“**sorulacaksınız**“ sözündeki hitap , bütün düşüncesi sonuna kadar bedeni lezzetler almak olan, sadece hoş şeyler yemek ve güzel elbiseler giymek için yaşayan, bütün vakitlerini eğlence ve boş şeylerle geçiren, ilme (*dîn ilmine*) ve sâlih amele önem vermeyen, nefsinin bunların meşakkatleriyle yormayan kimseye yöneliktir. Allah Teâlâ'nın nimetlerinden meşru ölçülerde yararlanan , Allah'a itaat için bu nimetlerden kuvvet bulan ve her zaman bu nimetlerin şükrünü edâ eden kimse ise Cehennemden uzak olacaktır. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in ashâbıyla birlikte hurma yiyip su içtikten sonra yapmış olduğu şu dua bu gerçeğe işaret eder :

“ **Bizi yediren, içiren ve müslümanlardan kılan Allah'a hamd olsun !** ” (Müslim, zikir; Ebu Dâvud, et'ime, Tirmizi, ..)

Ahkâma riayet ve âdâba uymak ne kadar artarsa, nimetler de o kadar artar . Nitekim Cenâb-ı Hak şöyle buyurur :

“**Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetlerimi) artırırım** ” (İbrahim suresi, ayet 7)
(Ruhu'l Beyan'daki açıklama burada bitti)

TEKÂSÜR SURESİ OKUMANIN FAZİLETİ

Eski şeyhülislam'lardan Ebussuûd efendinin tefsirinde belirtildiğine göre Resûlullah s.a.v Efendimiz şöyle buyurmuştur :

“**Bir kimse Tekâsür suresini okursa, Allah, dünyada kendisine verdiği nimetlerin hesabını sormaz ve bin âyet okumuş gibi kendisine sevap verilir** “

İslâm âlimleri hadis-i şeriflerde geçen “ bin” kelimesi ile çokluğun kastedildiğini beyan etmektedirler. Buradan anlaşıldığına göre, Tekâsür suresi sekiz ayetten meydana gelmesine rağmen, onu okumaktan hâsıl olan sevap bundan çok daha fazla olmaktadır .

Yazımızı Tekâsür suresinin fazileti ile ilgili bir başka hadis-i şerif ile bitiriyoruz :

Bir gün Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz ashâbına :

--“ **Kim bir gecede bin âyet okursa, Allah'a kavuştuğunda O'nu kendisinden hoşnut olarak bulur** “ diye buyurur. Orada bulunanlar:

-- “ Ey Allah'ın Resûlü, bin âyet okumaya kimin gücü yeter ? ” diye sordular.

Bunun üzerine Efendimiz aleyhisselâm hemen :

--“ **Bismillâh'ir-rahmân'ir-rahîm** deyip “ **Elhâkum-ut-tekâsur** “ suresini sonuna kadar okudu. Sonra şöyle buyurdu :

--“ **Nefsim kudret elinde olana (Allah'a) yemin olsun ki , bu, bin âyete denktir** ”

(Râmuzü'l Ehâdis, No : 5470 , Deylemi)

İSTİFADE EDİLEN BAŞLICA TEFSİRLER

- 1- Fahrüddin er-Râzi Tefsiri (Tefsir-i Kebir)
- 2- İmam Kurtûbi Tefsiri (el -Câmiu li' Ahkâmi'l Kur'ân)
- 3- İmam Semerkandi tefsiri
- 4- İbn-i Kesir tefsiri
- 5- Beydâvi tefsiri
- 6- Geylani tefsiri
- 7- Celaleyn meal - tefsiri
- 8- Ebussuûd Ef. tefsiri
- 9- Tâberi Tefsiri
- 10- Ruhu'l Beyan , İsmail Hakkı Bursevi ef. Tefsiri
- 11- Hûlasat'ül Beyan , Konyalı Mehmed Vehbi ef. Büyük Kur'ân tefsiri
- 12- Hak dini, Kur'an dili, Elmalılı Hamdi ef. tefsiri
- 13- Ömer Nasuhi Bilmen ef. Tefsiri
- 14- Füyûzat, Şemseddin Yeşil Kur'ân Meal ve Tefsiri
- 15- Kur'ân-ı Kerim Meal ve Tefsiri , Prof. Dr. Ömer Çelik

(*RA*, Mart 2019)